

Hallintovaliokunta

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä (HE 10/2025 vp) ulkomaalaislain muuttamiseksi.

1 Lausuntopyyntö

Hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallituksen asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä (HE 10/2025 vp) ulkomaalaislain muuttamiseksi sekä asiantuntijakuulemiseen osallistumista hallintovaliokunnassa 20.3.2025 kello 12.15.

Esityksessä ehdotetaan, että turvapaikkapuhuttelupöytäkirjaa ei olisi enää jatkossa käytävä läpi yksityiskohtaisesti puhuteltavan kanssa vaan puhuttelupöytäkirja käytäisiin läpi kuulemisen päätyttyä vain niissä tilanteissa, joissa sen katsotaan olevan tarkoituksenmukaista. Lisäksi kansainvälistä suojelua saaville henkilöille myönnettävien matkustusasiakirjojen kelpoisuuteen ehdotetaan säädettävän käyttörajoituksia suhteessa kansalaisuusvaltioon tai aiempaan pysyvään asuinmaahan.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan maasta poistamista koskevien päätösten täytäntöönpanokelpoisuuden yhdenmukaistamista käännätys- ja maasta karkottamispäätöksiin liittyen. Ehdotetut säännökset mahdollistaisivat lain hyväksymisen jälkeen turvapaikkamenettelyssä ratkaistujen maasta karkottamispäätösten yhdenmukaisen täytäntöönpanon käännätysprosessiin verrattuna. Esityksen tavoitteena on tehostaa kansainvälistä suojelua koskevia hakemusprosesseja kehittämällä viranomaisten toimintaa ja yksinkertaistamalla hakemusmenettelyä.

2 Lausunto

Turvapaikkapuhuttelu ja pöytäkirjan tarkastaminen

Hallituksen esityksessä painotetaan turvapaikanhakijan itsenäistä velvollisuutta turvapaikkaperusteiden toteen näyttämiseksi ja katsotaan puhuttelupöytäkirjan olevan merkityksellinen kansainvälisen suojelun myöntämisen tai myöntämättä jättämisen arviointiväline. Tästä näkökulmasta ehdotus, ettei pöytäkirjaa käytäisi läpi hakijan kanssa muulloin, kun viranomainen katsoo sen tarkoituksenmukaiseksi, on myös kritiikille altis. Katson, että puhuttelupöytäkirjan läpi käynnin aikana kertomus täsmentyy ja epäselviä asiakohtia voidaan jo tässä vaiheessa selventää. Tämä voi vähentää myöhempää viranomaisaloitteista lisäselvitystarvetta. Mahdollisen valitusvaiheen osalta totean, että on olemassa

19.03.2025

Asiakirja: ID-25184660

Asia: POL-2025-36653

riski tuomioistuin käsittelyn venymiselle, jos asianosainen esittää väitteitä puutteellisesta puhuttelusta.

Puhuttelun läpivienti on useamman tunnin kestävä erittäin vaativa kuulemistilaisuus. Tämän vuoksi kuulemisen jälkeen osallistuneilla ei välttämättä ole enää voimavaroja laadukkaaseen kertomuksen läpikäyntiin, kertomuksen täsmentämiseen sekä yksityiskohdientien selkeyttämiseen. Tämä voi olla yksi syy sille miksi on muodostunut isohko jatko puhuttelutarve. Useat erilliset kuulemiset kuitenkin hidastavat prosessia. Arvioin myös, että puhuttelija pystyy puhuttelun aikana jo näkemään prosessia eteenpäin väärinkäytösten näkökulmasta esimerkiksi niin, että jatko puhuttelulla ei ole merkitystä asian ratkaisun kannalta, mutta se on järjestettävä vain ja ainoastaan pöytäkirjan läpikäynnin ja allekirjoitusten vuoksi. Kuulostaa tehottomalta, jos kielteisen päätöksen tekeminen venyy pelkäänsään pöytäkirjamuodollisuuksien vuoksi.

Kannatan hallituksen esitystä puhuttelupöytäkirjan viranomaisaloitteisen läpikäynnin poistamisesta, kun oikeusturvanäkökulmat tulevat huomioiduksi. Turvapaikkapuhuttelun nauhoittaminen ja materiaalin saaminen asianosainen käyttöön kompensoi mielestäni lakimuutoksessa tulevien ja lausuntopalautteissa heikennykseksi koetun prosessin osan. Lisäksi hakijalle annetaan aikaraja ennen päätöksen tekemistä, jonka aikana hän voi toimittaa lisäselvitystä asiansa tueksi. Totean myös, että tämä kahden viikon lisäaika kuuluu myös menettelyn väärinkäyttäjille ja Migrin virkailijan tulisikin todennäköisesti käyttää harkintaansa ja käydä pöytäkirja lävitse, jotta asiasta tulisi ratkaisukypsä välittömästi.

Kokoavasti totean, että puhuttelupöytäkirjan läpikäynnin velvollisuuden poisottamisella tulee olemaan prosessia sujuvoittavaa ja selkeyttävää vaikutusta ja se tulee säästämään turvapaikkaprosessista aiheutuvia kustannuksia. Lainkohta parantaa Maahanmuuttoviraston prosessin johtajuutta ja velvoittaa hakijaa ottamaan enemmän vastuuta omassa asiassaan.

Suojeluaseman lakkauttaminen lähtömaahan matkustamisen johdosta

Ulkomaalaislain mukaan maassa oleskelevalle ulkomaalaiselle annetaan turvapaikka, jos hän oleskelee kotimaansa tai pysyvän asuinmaansa ulkopuolella sen johdosta, että hänellä on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa siellä vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta, ja jos hän pelkonsa vuoksi on haluton turvautumaan sanotun maan suojeluun.

Näkemykseni mukaan sääntelyä on tarpeen selkiyttää ja kansalaisuusvaltioon tai entiseen pysyvään asuinmaahan matkustamista tulee pitää yhtenä kansainvälisen suojeluaseman lakkauttamisen perusteena. Maahanmuuttoviraston tulee kuitenkin aina tehdä tapauskohtainen harkinta ja selvitys lähtömaahan matkustamisen syistä, koska matkustamiselle kansalaisuusvaltioon voi olla myös erittäin tärkeitä syitä. Esimerkiksi lomamatkoille pitää antaa erilainen painoarvo kuin yksittäiselle henkilökohtaiselle matkalle, joka voi liittyä, vaikka lähiomaisen hautaamiseen sekä siihen liittyvien perheoikeudellisten asioiden hoitamiseen. Selvää kuitenkin on, että kansalaisuusvaltiossa oleskelulla tulee olla isohkoa merkitystä suojeluaseman arvioinnissa ja suojeluasema tulee perua sellaisilta henkilöiltä, jotka eivät sitä kotimaassa oleskelun näkökulmasta tarvitse.

19.03.2025

Asiakirja: ID-25184660

Asia: POL-2025-36653

Viitteitä matkustamisesta alkuperämaahan voi tulla poliisin tietoon esimerkiksi sellaisissa tapauksissa, kun poliisi saa haltuunsa ulkomaalaisen kansallisen passin, jota ei ole aiemmin esitetty Suomen viranomaisille. Viranomaisten välisen yhteistyön tehostaminen ja tiedonkulun varmistaminen edesauttavat väärinkäytösten paljastamista ja ennaltaehkäisyä.

Muukalaispassin ja pakolaisen matkustusasiakirjan kelpoisuuden rajaaminen

Ulkomaalaislain mukaan ulkomaalaiselle, joka on saanut pakolaisaseman tai oleskeluluvan toissijaisen suojelun perusteella, myönnetään pakolaisen matkustusasiakirja tai muukalaispassi. Muukalaispassin ja pakolaisen matkustusasiakirjan kelpoisuusalueita ei ole rajoitettu nykyisessä ulkomaalaislaissa. Esitetty matkustusasiakirjojen kelpoisuuden rajoittaminen kansalaisuusvaltion ja entisen pysyvän asuinmaan osalta on näkemykseni mukaan kannatettava. Myös monet EU -maat ja erityisesti Pohjoismaat ovat rahanneet hakijan lähtömaan matkustusasiakirjan kelpoisuusalueen ulkopuolelle. Suomen viranomaisten myöntämän muukalaispassin ja pakolaisen matkustusasiakirjan käyttörajoitukset suhteessa lähtömaahan voivat osaltaan ennaltaehkäistä nuorten ja lasten hyväksikäyttöä niissä tapauksissa, kun heitä ollaan lähettämässä omaan tai vanhempiensa lähtömaahan ympärileikattavaksi, pakkoavioliittoon tai muutoin saamaan kasvatusta omaan kulttuuriin. Ehdotettu lainkohta pitää sisällään Migrille oikeuden myöntää myös rajoituksettoman pakolaisen matkustusasiakirjan, jonka myöntämiskynnyksen tulee olla korkea ja sitä mielestäni kuvataan lakiesityksessä riittävällä tavalla.

Kansainvälistä suojelua koskeviin päätöksiin liittyvien karkottamispäätösten täytäntöönpano

Näkemykseni mukaan esityksellä pyritään selkeyttämään maastapoistamispäätösten täytäntöönpanokelpoisuutta koskevan sääntelyn rakennetta, joka on nykyisellään monimutkainen, kun maastapoistamispäätös on tehty turvapaikkamenettelyssä. Kannatan täytäntöönpanosäännösten yhdenmukaistamista, mutta katson kuitenkin, että kokonaisvaltainen rakenteiden uudelleenjärjestely tulisi tehdä lähitulevaisuudessa, jossa otettaisiin tavoitteeksi muodostaa lainsäädäntöön vain yksi maastapoistamispäätöksen oikeudellinen termi. Katson, että maastapoistamissääntelyn yhdenmukaistaminen tehostaa poliisin maastapoistamistoimintaa, varsinkin niissä tapauksissa, kun maastapoistamispäätöksen saanut ulkomaalainen ei noudata viranomaispäätöstä ja poliisi joutuu poistamaan hänet maasta.

On hyvä, että esitetään säädettäväksi uusintahakemusten yhteydessä tehtävien karkottamispäätösten täytäntöönpanosta samalla tavalla kuin käännättämispäätösten osalta. Käännättämistä ja maasta karkottamista koskevien säännösten yhdenmukaistaminen tehostaa ja nopeuttaa maasta poistamista, kun maasta karkotuspäätös tulee aiempaa nopeammin täytäntöönpanokelpoiseksi eikä poliisin maasta poistamistoimet keskeydy pelkästään prosessin vuoksi. Lakimuutos on omiaan estämään maassa oleskelun pitkitämistä maasta karkotettavien osalta, jotka pelkästään turvapaikkahameuksen jättämisellä ovat voineet jäädä maahan pitkäksi ajaksi, vaikka hakemukselle ei ole ollut pe-

19.03.2025

Asiakirja: ID-25184660

Asia: POL-2025-36653

rusteita. Muutoksen myötä katson, että Migrin päivystysjärjestelmässä pystytään ratkaisemaan myös maasta karkotettavien viime hetken turvapaikkahakemuksia, joka parantaa poliisin maasta poistamisen käytännön toteutusta.

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden kannalta on hyvä, että sellaiset ulkomaalaiset, joita ollaan karkottamassa rikoksiin syylistymisen perusteella, eivät pysty jatkossa yhtä helposti estämään maasta poistamista tekemällä uusintahakemuksen siinä vaiheessa, kun poliisi aloittaa konkreettisen maastapoistamisen. Poliisille aiheutuu paljon työtä ja kustannuksia viime hetkellä peruuntuneista maastapoistoista.

Täytäntöönpanosäännösten yhdenmukaistaminen todennäköisesti lisää hallintotuomioistuimien työmäärää, koska maasta poistamisen täytäntöönpanokielto hakemukset tulevat lisääntymään. On huomioitava, että täytäntöönpanokielto hakemukset pystytään tuomioistuimessa tutkimaan huolellisesti ja niiden tutkimiselle pystytään kohdistamaan resursseja. Katson myös, että täytäntöönpanokielto päätösten laatua tulisi parantaa ja perustella enemmän yksilöllisesti kuin tämän hetken käytännöt osoittavat. Nämä seikat lisäävät näkyvyyttä läpileikkaavasti koko ulkomaalaisoikeuden prosessiin.

Janne Lepsu, Poliisitarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 19.03.2025 klo 10:30. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Hallintovaliokunta

Tiedoksi

Poliisiylitarkastaja Vesa Pihajoki
Poliisitarkastaja Marjo Tyynelä
Poliisitarkastaja Joni Länsivuori
Poliisilakimies Visa Weckström
Pol_vp_Poliisihallitus_esikunta

Lausunto

5 (5)

19.03.2025

Asiakirja: ID-25184660

Asia: POL-2025-36653

Poliisihallitus

Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo

kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi

Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi